

INTERVIEW

Een verhaal van twee steden

Turnhout en Hammelburg vieren 50 jaar verbroedering

In september 1974 ondertekenen Turnhouts burgemeester Alfons Boone en zijn ambtgenoot Karl Fell in Hammelburg een officieel partnerschap tussen de beide steden. Dit jaar bestaat de levendige broederschap tussen de twee dus 50 jaar en dat wordt gevierd. Een van de klapstukken van het jubileum is een boek dat historicus Sam van Clemen heeft samengesteld over de jumelage. Dat boek is bijna klaar, dus Van Clemen heeft even de tijd voor een gesprek.

Zal ik dit stuk beginnen met een persoonlijke bekentenis? Ondergetekende heeft in zijn vroege jeugd wijn leren drinken door te proeven van de Riesling die uit Hammelburg werd meegebracht. De witte wijn in die kenmerkende platte fles smaakte zoet in alle betekenissen van het woord. De naam Hammelburg stond meteen gelijk aan plezier. En zo is het vele Turnhoutenaren vergaan, kan Sam Van Clemen beamen. Hij heeft, in opdracht van beide steden, een boek gemaakt waarin de complete geschiedenis wordt verteld van de jumelage, gekruid met heel veel anekdotes, getuigenissen, herinneringen van mensen die het allemaal hebben meegemaakt.

Sam van Clemen: "De voorgeschiedenis en de geschiedenis, de wederzijdse bezoeken, de politieke verbroedering, de verbroedering van de verenigingen... het heeft allemaal een plek in het boek." Er is ook ruimte voor veel foto's. En er komt een Duitse vertaling. Turnhout betaalt de Nederlandstalige versie en Hammelburg de Duitstalige. Ik ben ook in Hammelburg getuigenissen gaan optekenen. Binnenkort wordt daar een gespreksavond georganiseerd rond 50 jaar verbroedering en dan wordt de Duitstalige versie voorgesteld.

Hoe is jouw Duits?

"Vrij goed eigenlijk. Ik heb voor de oorlogsboeken van Turnhout veel Duitse bronnen geraadpleegd. Ik heb ook enkele boeken gemaakt over de Duitse geschiedenis. En ik heb voor deze opdracht een goed woordenboek Duits-

Nederlands gekocht (*glimlacht*). Voor Hammelburg heb ik eerder al eens meegewerkt aan een boek over hun geschiedenis en daarvoor een hoofdstuk geschreven. Dat moest integraal in het Duits. En dat lukte, met wat hulp daar uiteraard."

FOTO'S, VERHALEN, DOCUMENTEN

Sam Van Clemen: "Dit boek doet het relaas van de verbroedering van het prille begin. Dat ligt vroeger dan ik had gedacht, want de eerste contacten zijn er al in de jaren 60. De Hammelburgse Stadtkapelle en de Turnhoutse harmonie Vermaak Na Arbeid namen allebei deel aan een muziektoernooi in Ertlangen. Zij zaten naast elkaar. En het klikte. Bij het volgende feest waren zij er weer allebei. Die ontmoetingen worden als het beginpunt gezien. Daar is een hechte vriendschap ontstaan en dan hebben de twee gemeenteraden besloten om er een officiële verbroedering van te maken. In 1974 zijn Turnhoutenaren dan naar

daar gegaan en is dat ondertekend door de twee burgemeesters. Van die harmonieën en die ondertekening zie je allemaal foto's in het boek. Ik heb honderden en honderden foto's doorlopen. Er is onvoorstelbaar veel materiaal.

Met het 5-jarig jubileum is hier het Hammelburgcomité opgericht om de viering voor te bereiden en dan is de toenmalige voorzitter Hugo Heyns een archief gaan bijhouden. Hij heeft alles, maar werkelijk alles, bijgehouden! Vanuit Hammelburg hebben ze ook altijd kopieën naar hier gestuurd, dus dat zit hier ook allemaal. Dan zijn er nog de oproepen die zijn verschenen in onder meer Turnhout Ekspres en Kempenklok. Ook daar is nog veel reactie op gekomen. Mensen met verhalen, met fotoalbums ... Toen ik hieraan begon, dacht ik: ik mag al blij zijn als ik 20 pagina's met getuigenissen bij elkaar krijg. Uiteindelijk zijn het er bijna 60

geworden. En door publicaties die vroeger zijn verschenen, heb ik ook getuigenissen kunnen vinden van mensen die intussen zijn overleden."

NIEUW EUROPA

Je ziet dat veel van die partnerschappen zijn ontstaan in de jaren 70. Was dat toen een modiefenomeen? De Europese Gedachte werd toen flink gepromoot.

"De toenmalige Europese Gemeenschap had daar geld voor. Er waren twee voorwaarden. Beide

steden moesten minstens vijfhonderd kilometer uit elkaar liggen en het moest een verzustering zijn tussen een grote en een kleine stad. Turnhout en Hammelburg voldeden aan die voorwaarden. Vandaar trouwens dat veel Belgische gemeenten zijn verbreederd met één uit Beieren. Die afstand komt mooi uit. Dat de meeste verbroederings in België met Duitse gemeenten zijn, mag je zien in de context van het Europa van de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. Veel initiatiefnemers van die jumelages hadden de oorlog nog meegemaakt. De Wiedergutmachung waar Duitsland toen mee bezig was, zit daar ook achter.

Zo zie je dat het is ontstaan in een heel andere tijd. De pc moest bijvoorbeeld nog worden uitgevonden. Reizen was ook nog iets anders. Zo'n tocht van 500 kilometer was voor velen een avontuur, een ontdekking."

KRUISBESTUIVING

Sam Van Clemen: "Je mag niet onderschatten wat dat partnerschap in die tijd voor de steden betekend heeft. Bijna alle verenigingen zijn verbreederd met hun tegenhangers daar. De Merodeschutters, de vogelliefhebbers, de

TAAL

De vele ontmoetingen tussen Turnhoutenaren en Hammelburgers hebben ontelbare herinneringen opgeleverd. En natuurlijk zorgde ook de taalbarrière soms voor geestige momenten. Twee voorbeelden.

DE HOND BELT

Lea Peeraer: "Twee vrienden uit Hammelburg, Lothar en Heinrich, brengen ons een bezoek. Als ze na enkele dagen weer huiswaarts zullen rijden, begeven we ons naar de voordeur. Onze jongste zoon maakte er ons opmerkzaam dat men bij ons aanbelt. Lothar bekijkt onze teckel en kijkt ons ook aan. En hij zegt tot twee keer toe: "Nee hij belt niet." Vertaald in het Duits was dat inderdaad zo. Daar betekent 'bellen' blaffen en aan de voordeur 'klingelt' men!"

CARNAVAL

Ook de beide carnavalsverenigingen hebben verbreederd. In 1994 kwam een delegatie van HA-KA-GE Hammelburg naar Turnhout. Die werd ontvangen door het Turnhouts Prinsenpaar en alle leden van het Turnhouts Karnavalkomitee. De voorzitter, Jan Van Gool nam het woord:

*"ich bin blaai das sie in der stoes mit gehen,
und wir hoffen das wir viele leute machen"*

Iedereen schoot in de lach en de sfeer zat er meteen al in", herinnert Paul Dehouck zich.

postzegelverzamelaars, turnkringen, muziekverenigingen. Er zijn optredens geweest, de leden leerden van elkaar. Wie de andere stad bezocht, leerde ook een beetje een andere cultuur kennen. Toeristisch en economisch was dat ook een factor van betekenis. Als zo'n delegatie van 30 man je stad bezoekt, moeten die allemaal ergens eten en slapen. Dat gebeurde deels bij gastgezinnen, maar de horeca voer er ook wel bij. En er werd bij die bijeenkomsten rijkelijk gegeten en gedronken. Hammelburg ligt bovendien in een mooie streek. Het is een wijnstad. Hier zijn ze zot van Hammelburgse wijn. Die wijnkelders daar, dat is niet te onderschatten. En daar zijn ze gek op ons bier. Er is veel Corsendonk die kant uit gegaan.

Ik heb wel het gevoel dat die verbroedering vooral iets is van die eerste generatie. Is het levendig gebleven?

"Het kantelpunt is volgens mij 1999. Toen is het 25-jarig jubileum gevierd, maar daarna is het stilaan achteruit gegaan. José Lenders heeft de fakkel overgenomen van die eerste generatie.

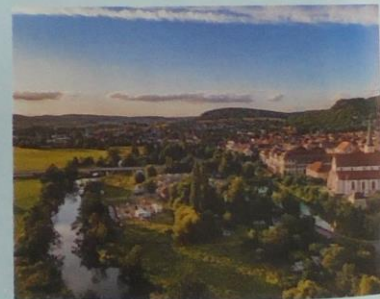
Zij heeft er nog veel voor gedaan. Ze is zelfs ereburger geworden van Turnhout. Maar ook zij heeft niet kunnen voorkomen dat het is afgevlakt.

"ER ZIJN VRIENDSCHAPPEN VOOR HET LEVEN GESMEED."

We hebben het er pas over gehad met de mensen die aan beide kanten nog met de verbroedering bezig zijn: we vieren binnenkort 50 jaar. Dat zal nog heel plezant zijn. Maar daarna zal het moeilijk worden. De oorspronkelijke garde veroudert, er is geen opvolging, er zijn geen nieuwe verbroederings. 1999 is tegelijk de periode waarin het internet opkomt. Ook dat is volgens mij geen toeval. Ik ben nu bevriend met mijn Hammelburgse contacten via Facebook. Ik hoef niet meer per se naar daar.

Nochtans kan ik het iedereen aanraden om naar Hammelburg te gaan. Dat is nog altijd plezant, zeker in de zomer. Er zijn goede terrasjes, je kan er fijne uitstappen doen. Het is

een mooie streek, er zijn interessante steden in de omgeving om te bezoeken. En dan is er dus die wijn. Daarover staan ook anekdotes in het boek. Mensen die zich hebben laten verrassen door de Riesling en niet meer wisten hoe ze in hun bed waren geraakt. Er zijn vriendschappen voor het leven gesmeed. De gastvrijheid daar is ook onbeschrijflijk. Dat is hartverwarmend. Het partnerschap is echt wel van betekenis geweest, economisch en toeristisch. Nu nog altijd een beetje. Het is dus een mooi moment om eens uitgebreid terug te blikken."

**Tekst: Dominic Depreuw
Foto's: Bart van der Moeren,
Stadsarchief Turnhout**

Van 11 april t.e.m. 12 mei is er in de Luifelzaal van de Warande een tentoonstelling over 50 jaar verbroedering Turnhout - Hammelburg. In het weekend van 10, 11 en 12 mei 2024 zijn er in Turnhout feestelijkheden ivm 50 jaar partnerschap, met onder andere op zaterdagavond 11 mei enkele optredens op de Grote Markt. Een delegatie uit Hammelburg zal daarbij aanwezig zijn. Tijdens dat weekend wordt ook het boek van Sam Van Clemen voorgesteld en te koop aangeboden. Het kost 25 euro.

In oktober reist een groep uit Turnhout naar Hammelburg voor de feestelijkheden daar.